

โครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่เพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

มหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร จังหวัดสงขลา

รายงานรอบ ๑๒ เดือน ปีงบประมาณ ๒๕๖๒

๑. ความเป็นมา / พระราชดำริ

การใช้เทคโนโลยีการเกษตร หรือนวัตกรรมที่เหมาะสม เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนาการเกษตรที่จะช่วยเพิ่มผลผลิตและสร้างแรงจูงใจในการกระตุ้นเศรษฐกิจการผลิตภาคการเกษตร โดยจำเป็นต้องมีการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรวิจัยและพัฒนาภาคการเกษตร ที่เป็นแหล่งบริการความรู้เฉพาะด้านกับเกษตรกรเป้าหมาย ที่จะต้องนำความรู้ วิทยาการใหม่ และการบริการทางวิชาการโดยอาศัยช่องทาง (Channel) ต่างๆ ที่สามารถให้บริการตรงความต้องการ และทันต่อเหตุการณ์ การจัดตั้งคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถทำให้การบริการทางวิชาการ และการถ่ายทอดเทคโนโลยี บรรลุผลสำเร็จตามที่มุ่งหวังเร็วขึ้น ซึ่งการดำเนินงานในรูปแบบนี้ จะเป็นการบูรณาการนักวิชาการแต่ละสาขา ทั้งด้านพืช ปศุสัตว์ ประมง พัฒนาที่ดิน ฯลฯ โดยอาศัยเครื่องมือ อุปกรณ์เข้าช่วยในการปฏิบัติงาน สามารถเคลื่อนที่เข้าไปได้ทุกจุดสร้างแรงดึงดูดใจให้กับเกษตรกรส่วนใหญ่ในพื้นที่เป้าหมาย เป็นการกระตุ้นเกษตรกรให้เกิดการตื่นตัว และยอมรับนวัตกรรมใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี

ในวโรกาสที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงมีพระชนมายุครบ ๕๐ พรรษา ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๕ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงขอพระราชทานอนุญาตจัดทำโครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ กราบบังคมทูลถวายแด่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร และทรงรับโครงการดังกล่าวไว้ในพระราชทานพระราชนุญาตอัญเชิญพระนามาภิไธยย่อไว้ในเครื่องหมายตราสัญลักษณ์โครงการ

๒. การสนองพระราชดำริ / การเข้าร่วมโครงการของกรมวิชาการเกษตร

หน่วยงานกรมวิชาการเกษตร รับผิดชอบและเข้าร่วมออกให้บริการคลินิกเกษตรด้านพืช รวมทั้งแจกจ่ายเอกสารคำแนะนำ พันธุ์พืช สารสมุนไพรป้องกันกำจัดแมลง และสารจุลินทรีย์ป้องกันโรคพืช แก่เกษตรกรผู้เข้ารับบริการฯ และมีการติดตามผล ให้คำปรึกษาแนะนำ ตลอดจนจัดเก็บข้อมูลในพื้นที่เกษตรกร

๓. วัตถุประสงค์

๓.๑ วัตถุประสงค์ทั่วไปของโครงการ

- เพื่อให้งานวิจัยพัฒนาและงานบริการวิชาการจัดการไร่นา สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่เป้าหมายที่มีศักยภาพการผลิต ช่วยสนับสนุนกระบวนการบริหารงานเทคโนโลยีที่มุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร ช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคให้เกษตรกรได้อย่างรวดเร็ว และทันต่อเหตุการณ์

- เพื่อสร้างและพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงานวิชาการ หน่วยงานส่งเสริมและศูนย์บริการ และถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ในการรณรงค์ฟื้นฟูเกษตรกร และการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

- พืชตระกูลแตง จำนวน ๔๐ ราย
- พืชตระกูลมะเขือ จำนวน ๓๗ ราย
- พืชตระกูลถั่ว จำนวน ๗๕ ราย
- พืชตระกูลผัก จำนวน ๔๗ ราย
- ยางพารา จำนวน ๑๒๗ ราย

จากนั้นได้มีการติดตามให้บริการแก้ไข้ปัญหาในพื้นที่เกษตรกร(คลินิกเกษตร๐๕) จำนวน ๗๐ ราย โดยการให้คำแนะนำ วิเคราะห์วินิจฉัยโรค แมลง และสัตว์ศัตรูพืช และให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกและการปฏิบัติดูแลรักษาพืชผัก พืชไร่ ไม้ผล ยางพารา และพืชอื่นๆ รวมทั้งแจกเอกสารคำแนะนำ เมล็ดพันธุ์พืช และต้นพันธุ์พืช แก่เกษตรกรผู้เข้ามาเข้ารับบริการ สำหรับเกษตรกรที่มีปัญหาต้องแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ได้เข้าไปติดตามในพื้นที่ โดยแนะนำให้ปฏิบัติตามคำแนะนำ เพื่อป้องกันกำจัดโรคและแมลงในพืชนั้น ๆ (ตารางที่ ๒) ตลอดจนเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่เกษตรกร เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัยพัฒนาต่อไป

ตารางที่ ๑ การให้บริการโครงการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ฯ จังหวัดสงขลา (ต.ต ๖๑ - มี.ค. ๖๒)

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	สถานที่ดำเนินการ	จำนวนเกษตรกร ที่เข้ารับบริการ (ราย)
๑.	๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๑	วัดบ้านวังพา หมู่ที่ ๙ ต.ทุ่งตำเสา อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา	๑๕๓
๒.	๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๑	สำนักสงฆ์บ้านคลองยนต์ หมู่ที่ ๖ ต.สำนักแต้ว อ.สะเดา จ.สงขลา	๑๑๔
๓.	๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๑	รร.เกาะแต้วพิทยาสรรค์ หมู่ที่ ๔ ต.เกาะแต้ว อ.เมือง จ.สงขลา	๑๑๓
รวมเกษตรกรเข้ารับบริการทั้งสิ้น			๓๘๐

ตารางที่ ๒ ติดตามและประเมินปัญหา การให้บริการในพื้นที่เกษตรกร (คลินิกเกษตร ๐๕)

ชนิดพืช	ปัญหาที่พบ	จำนวน (ราย)	คำแนะนำ/แนวทางการแก้ปัญหา
---------	------------	-------------	---------------------------

พริก	โรคแอนแทรกโนส	๒๗	๑. ปลุกพืชหมუნเวียนทุก ๒-๓ ปี ๒. กรณีที่เก็บเมล็ดพันธุ์เอง ต้องเลือกเก็บเมล็ดจากต้นที่ไม่เป็นโรค ๓. ก่อนหว่านคลุกเมล็ดด้วยสารป้องกันกำจัดเชื้อรา เช่นเบนโนมิล แมนโคเซบ เป็นต้น ๔. พ่นด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืช เช่น เบนโนมิลคาร์เบนดาซิม เป็นต้น ๕. แนะนำใช้ชีวภัณฑ์กรมวิชาการเกษตร Bacillus subtilis ๒๐ W ๑๖ ฉีดพ่นทุก ๗ วันจนถึงเก็บเกี่ยว
	เพลี้ยไฟ ดูดกินน้ำเลี้ยงจาก ส่วนของพืชเช่นยอด ใบอ่อน และตาดอก อ่อนทำให้ใบหงิก	๕	หมั่นตรวจดูตัวเพลี้ยไฟ หากพบเพลี้ยไฟ ๑๐ ตัวขึ้นไป ให้เพิ่มความชื้นโดยการให้น้ำหากกระบาดรุนแรง ฉีดพ่นด้วยสารกำจัดแมลง เช่น คาร์บาริล อิมิดาโคลพริด เป็นต้น
	เพลี้ยอ่อน ดูดกินน้ำเลี้ยงที่ใบ อ่อน ยอดอ่อน ช่อ ดอกพริก	๕	หมั่นตรวจดูใต้ใบ หรือยอดอ่อน หากพบการระบาด ควรฉีดพ่นด้วยสารคาร์โบซัลแฟน อิมิดาโคลพริด เป็นต้น
	ไรขาว ดูดกินน้ำเลี้ยงใน ส่วนอ่อนๆของพริก ทำให้ต้นพริกหงิกงอ	๓	หมั่นตรวจดูการระบาด หากพบไรขาวบนยอดอ่อนพริก เพียงเล็กน้อย ให้ฉีดพ่นด้วยสารสกัดสมุนไพร เช่น สารสกัดจากสะเดา แต่ถ้าพบ ๕-๑๐ ตัว ให้ฉีดพ่นด้วยสารเคมีอามีทราซ หรือไมแทค
	แมลงวันทองพริก ทำลายผลพริก ทำให้ผลเน่า ร่วง หล่น	๒	ใช้เหยื่อล่อแมลงวันผลไม้ โดยใช้โปรตีนไฮโดรไลเซต ๒๐๐ มล. ผสมกับ malathion ๗๐ มล. /น้ำ ๒๐ ลิตร พ่นเป็นจุด หรือบนใบพืช ๗ วัน/ครั้ง
ตระกูลแตง	โรคราน้ำค้าง	๖	สารเคมีที่ใช้ฉีดพ่นได้ผลดีแคปแทน อัตราผสมใช้ 1 กรัม ผสมน้ำ 500 ซีซี. (หรือครึ่งลิตร) หรือ 35-40 กรัม ผสมน้ำ 20 ลิตร (1 ปีบ)

ตารางที่ ๒ ติดตามและประเมินปัญหา การให้บริการในพื้นที่เกษตรกร (คลินิกเกษตร ๐๕)

ชนิดพืช	ปัญหาที่พบ	จำนวน (ราย)	คำแนะนำ/แนวทางการแก้ปัญหา
ถั่วฝักยาว	โรคราน้ำค้าง	๕	๑. ใช้เมล็ดพันธุ์ปราศจากเชื้อ หรือแช่เมล็ดในน้ำอุ่น อุณหภูมิ ๕๐ องศาเซลเซียส นาน ๒๐-๓๐ นาที ก่อนปลุก หรือคลุกเมล็ดด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืช เมทาแลกซิล หรือเมทาแลกซิล + แมนโคเซบ ๒. จัดระยะปลูกให้เหมาะสม ไม่ปลูกพืชแน่นจนเกินไป เพื่อให้มีการระบายอากาศในแปลง

			๓. เมื่อพบอาการของโรคในแปลง ควรฉีดพ่นด้วยสารป้องกันกำจัดโรคพืช เช่น เมทาแลกซิล แมนโคแซบ คลอโรทาโรนิล
	โรคราแป้ง	๒	๑. ไม่ควรเก็บเมล็ดพันธุ์จากต้นเป็นโรคไปทำพันธุ์ ๒. แปลงที่มีประวัติการระบาดของโรคนี ควรพ่นสารป้องกันกำจัดโรคนี ๑-2 ครั้ง หรือการพ่นน้ำ หรือการราเเทน
พืชตระกูลผัก	โรคโคนเน่าคอดินของคะน้า	๕	๑. หว่านเมล็ดผักอย่าให้แน่นทึบเกินไป ๒. ใช้ยาป้องกันกำจัดเชื้อราละลายน้ำในอัตราความเข้มข้นน้อยๆ รดลงไปบนผิวดินให้ทั่วสัก 1-2 ครั้ง ถ้าได้ยาเทอราโคลซึ่งเป็นยาป้องกันกำจัดเชื้อราในดินโดยตรง จะได้ผลดียิ่งขึ้น แต่โดยทั่วไปใช้ไซเนบ มาเนบ ละลายน้ำรดก็ได้ผลบ้าง ๓. ทำทางระบายน้ำให้ดี อย่าให้มีน้ำขังและในแปลงกล้า หรือยกร่องนูนสูงเพื่อให้น้ำระบายได้เร็วด้วย
	โรคราน้ำค้าง	๓	๑. ให้ฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัด เช่น ไซเนบ มาเนบ ไดโฟลาแทน เบนเลท หรือ เบนโมบิล ดาโนบิล แคปแทน หรือ ชนิดอื่นๆ ที่มีสารทองแดงเป็นองค์ประกอบ สารประกอบทองแดงไม่ควรใช้ในระยะที่ยังเป็นต้นกล้า เพราะเป็นพิษต่อต้นกล้า
	โรคแผลวงกลมสีน้ำตาลไหม้ของคะน้า	๓	๑. หว่านเมล็ดผักอย่าให้แน่นทึบเกินไป ๒. แนะนำใช้ชีวภัณฑ์กรมวิชาการเกษตร <i>Bacillus subtilis</i> ๒๐W ๓๓ ฉีดพ่นระยะกล้า ๗ วันและฉีดต่อเนื่องทุก ๗ วันจนถึงเก็บเกี่ยว
มะม่วง	หนอนเจาะต้น	๔	ให้ทำการตัดแต่งกิ่งที่เสียหายทิ้งเมื่อพบว่าแห้ง ส่วนอื่นๆ ให้หมั่นตรวจดู หากพบรอยเจาะ ใช้สารฆ่าแมลงหยอดรู

๘. ผลสำเร็จ / ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

- เกษตรกรที่เข้ารับบริการฯ ได้รับคำแนะนำทางวิชาการแล้วนำความรู้ที่ได้รับไปปรับใช้ และพัฒนาอาชีพของตนเองให้ดีขึ้น
- เกษตรกรที่เข้ารับบริการฯ ได้รับคำแนะนำทางวิชาการแล้วได้รับการติดตามอย่างต่อเนื่อง มีความรู้และทักษะในการปลูกและการปฏิบัติดูแลรักษาพืชผัก และไม้ผล ที่มีศักยภาพในพื้นที่

๙. ปัญหา / อุปสรรค

- เกษตรกรที่มารับบริการส่วนใหญ่ไม่ได้เตรียมตัวอย่างพืชมาด้วย ทำให้ข้อมูลที่ได้รับไม่ชัดเจนเท่าที่ควร
- การเข้าระบบลงคลินิก ๐๕ มีความล่าช้าอย่างมาก ดังแสดงในภาพที่ ๒ จึงทำให้ไม่สามารถเข้าประเมินติดตามแปลงเกษตรอย่างต่อเนื่องได้

ภาพที่ ๑ ภาพกิจกรรม การให้บริการคลินิกเกษตรเคลื่อนที่ฯ จังหวัดสงขลา (คลินิก ๐๒)

ภาพที่ ๒ ลักษณะอาการโรคและแมลงศัตรูพืชเข้าทำลาย จากการตรวจเยี่ยมแปลงเกษตรกร คลินิก (๐๕)